

บทความวิจัย (ก.ค. – ธ.ค. 2561)

**ประวัติความเป็นมาชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี
พิธีกรรมกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์**

ณัฐปรกรณ์ อภิมติรัตน์ สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail : ban_nadtaya@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิลิกกา วรรณจันทร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ทั้ง 4 จังหวัดนี้มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรในแต่ละพื้นที่ มีเพียงทราบถึงประวัติความเป็นมาของขบวนแห่เพียงอย่างเดียวแต่ยังทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุดเครื่องแต่งกายที่ร่วมในขบวนแห่ ซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำจังหวัดและในแต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในแต่ละจังหวัด โดยการแต่งกายนั้นจะเป็นตัวที่บอกเล่าเรื่องราวต่างๆล้วนแต่มีประวัติความเป็นมาซึ่งสอดคล้องต่อประเพณี พิธีกรรม ในทุกขบวนแห่

คำสำคัญ: เครื่องแต่งกาย, ขบวนแห่, ประเพณี, พิธีกรรม

Received: February 24, 2018, Accepted March 8, 2018

**History of traditional costume and design for festivals
in Roi-Kean-Sara-Sin provincial group
(Roi-Et, Khonkaen, Mahasarakham and Kalasin)**

Watchara Samal, Program in Cultural Science, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

E-mail : ban_nadtaya@hotmail.com

Asst.Prof.Dr. Sisikka Wannajan, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

Abstract

The objective of this research focuses on costume design used in traditional events and ceremonies in Roi-Kaen-Sara-Sin community. The research

was carried out by descriptive statistics. The research shows that Roi-Kaen-Sara-Sin community including Roi-et, Khonkaen, Mahasarakham and Kalasin, the central community of north- eastern Thailand has its own uniqueness taking consideration costume designs used in different magnificent parades and local traditional ceremonies in the community. Its uniqueness reflects local people's lifestyle and their way of living in their own community.

Keywords: training through website, knowledge management, coaching system

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

“ เครื่องแต่งกาย “ หมายถึงสิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกาย การแต่งกายของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์สามารถค้นคว้าได้จาก หลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นเครื่องช่วยชี้้นำให้รู้และเข้าใจถึงแนวทางการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยนั้น (นัทรบ มุลาสิ, 2546 : 5) วัฒนธรรมในแต่ละชุมชนทำให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การแต่งกาย การดำเนินชีวิต อาหารการกิน ประเพณีต่าง ๆ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนของตน ทำให้เราได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาในชุมชน ทำให้เราเกิดความรักความภาคภูมิใจ และร่วมกันรักษาสิ่งที่ตั้งงามในชุมชนของตนให้คงอยู่ ในการปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพ ความต้องการเสื้อผ้าสวมใส่ในการทำงานจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละอาชีพ การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจึงกลายมาเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมวัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ตั้งงามที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในชุมชนและสังคม วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากสิ่งแวดล้อมเช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ศาสนา และความเชื่อในแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี มีหลายลักษณะ (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 1) ภูมิปัญญาตางานประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาและการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ คนไทยนับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่มักเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผีสงฆ์ เทวดา จิตวิญญาณควบคู่ไปกับการประกอบพิธีกรรมในรูปของประเพณีและการปฏิบัติต่างๆ จึงมักมีการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่เสมอ งานประเพณีที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน แยกได้เป็นงานประเพณีที่มุ่งเน้นทางศาสนา และงานประเพณีที่มุ่งเน้นทางด้านการศึกษาและการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ (ยศ สันตสมบัติ, 2540 :

67) กล่าวคือ งานประเพณีเป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมซึ่งยึดถือปฏิบัติ สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวมประเพณีของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีลักษณะที่คนในกลุ่ม นั้นประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันจนเป็นมรดกทางสังคมที่คน เหล่านี้เชื่อว่าถูกต้องและดีงามในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยมีประเพณีที่หลากหลายไปตามความ เชื่อของผู้คนที่สังคมได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาการต่างๆ จะเพิ่มมากขึ้นแต่ประเพณีเหล่านั้นก็ยังคงมีผู้ปฏิบัติสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ (จิตติ สิตานาคเกษม. 2550 : 1) กล่าวว่าประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติของ กลุ่มคนในสังคมให้เกิดระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ประเพณีไทยก็จะชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยถ้าไม่มีประเพณีซึ่งเป็นกรอบของการดำเนิน ชีวิตแล้วสังคมไทยก็คงไม่มีหลักในการยึดถือและปฏิบัติเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันดังนั้นคนไทยจึงควร ภาควิชาจิตที่มีประเพณีไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างมุ่งฟื้นฟูและ ส่งเสริมประเพณีไทยทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติในเกือบทุกจังหวัดเพื่อดึงดูดคนไทยและ ชาวต่างชาติให้มาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้นโดยอาศัยประเพณีไทยทั้งดงามและหาดูได้ยาก แม้ว่ารัฐบาล จะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีไทยแต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศไทยในหลาย ทศวรรษที่ผ่านมาเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอาศัยการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจเป็นหลักอันจะนำไปสู่ความทันสมัยและทัดเทียมอารยประเทศประกอบกับ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาคอุตสาหกรรมต่างๆ การ เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้นจนสามารถเรียกได้ว่าโลกไร้พรมแดนทำให้ความเชื่อและการดำเนินวิถีชีวิตตาม ประเพณีแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปมากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญใน งานประเพณีต่างจึงได้มีการรื้อฟื้นประเพณีโบราณและได้มรการยกระดับให้แต่ละจังหวัดได้มี ประเพณีประจำจังหวัด และได้มีโครงการงานประเพณีและของดีประจำจังหวัดขึ้นในปีการท่องเที่ยว โดยมีการรณรงค์ในปีแคมเปญกินของไทย ใช้ของไทย ร่วมใจประหยัด

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ประกอบไปด้วยสี่จังหวัด คือ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น สารคาม กาฬสินธุ์ โดยทั้งสี่จังหวัดนี้มีประเพณีประจำจังหวัดที่ได้จัดขึ้นเป็นประจำ และมีการจัด ขบวนแห่ที่สวยงาม ซึ่งองค์ประกอบในแต่ละขบวนประกอบไปด้วยผู้ร่วมขบวนจำนวนมากและมี เอกลักษณ์ประจำจังหวัดในแต่ละจังหวัด โดยแต่ละจังหวัดนั้นก็ได้มีการนำเอาชุดเครื่องแต่งกายอัน เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นให้ผู้ร่วมขบวนได้สวมใส่เป็นประจำ เมื่อความต้องการที่จะต้องการใช้ เครื่องแต่งกายมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญจึงได้มีการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ใน ขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม โดยคำนึงการใช้งาน ความเหมาะสม ความสวยงาม และเน้น

การนำเอาวัตถุประสงค์ในแต่ละพื้นที่นั้นมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดโดยคำนึงและให้คงอยู่บนพื้นฐานการรักษาวินัยและขนบธรรมเนียมอันดีงามของเอกลักษณ์กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์นำไปการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

การเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยในภาคอีสานนั้นมีกลุ่มจังหวัดที่เรียกว่า กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประเพณีและวัฒนธรรมอันโดดเด่นอย่างชัด โครงสร้างกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง “ร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบด้วย 1. จังหวัดร้อยเอ็ด 2. จังหวัดขอนแก่น 3. จังหวัดมหาสารคาม 4. จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งรายละเอียดได้ดังนี้ 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลเชิงลึก มีความรู้ เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบบุญประเพณี โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางโดยเป็นผู้จัดการประชุมวางแผนงาน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานภายในจังหวัด 2) ผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คือ ผู้ลงมือปฏิบัติ เป็นผู้ดูแลเรื่องความถูกต้องของแบบแผนการแต่งกายของแต่ละขบวนของประเพณี ซึ่งรวมไปถึงการให้คำปรึกษาเพื่อให้ขบวนแห่นั้นออกมาในทิศทางเดียวกัน และเป็นผู้จัดรูปแบบขบวนนำ และส่วนประกอบภายในขบวนต่างเพื่อสร้างสิ่งดึงดูดความสนใจภายในขบวนแห่มากที่สุด 3) กลุ่มคนทั่วไป (General Informants) อาจารย์โรงเรียนภายในจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีหน้าที่รับผิดชอบในงานบุญประเพณี กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ส่วนร่วมในงานบุญประเพณี พ่อค้า ประชาชนร่วมไปถึงคุ้มวัดต่างๆ

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม เก็บข้อมูลภาคสนามแบบสำรวจ ใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการ

สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การบันทึกและการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยสรุปผลและอภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้พบว่าประวัติความเป็นมาชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ อันประกอบไปด้วย 4 จังหวัดนั่นก็คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทั้งสี่จังหวัดนั้นล้วนมีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่แบ่งชัดเจนที่สุด คือ เรื่องของภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม ส่วนใหญ่ยังคงมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่ถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต คือ ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดีและ สิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึง ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ก่อให้เกิดประเพณีอันสำคัญในเทศกาลต่าง รวมไปถึงขบวนแห่อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในแต่ละประเพณี โดยเป็นประเพณีอันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นจนกลายมาเป็นประเพณีประจำจังหวัด ซึ่งได้เป็นการสืบทอดมาตั้งแต่โบราณในขบวนแห่ในแต่ละประเพณีนั้นผู้ร่วมขบวนต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่มีในแต่ละท้องถิ่นยังไม่มีแบบแผนที่กำหนดตายตัวแน่นอน ในแต่ละครั้งเรือนั้นต่างมีอาชีพเสริมจากการเกษตรกรรมนั่นก็คืออาชีพทอผ้า เมื่อถึงในงานบุญประเพณีที่สำคัญก็จะนำผ้าที่ตนทอ นั้นออกมาใส่เปรียบเสมือนการโชว์ฝีมือการทอผ้าของตน ในขณะเดียวกันแล้วนั้นผู้กำหนดในการออกแบบเพื่อสวมใส่เครื่องแต่งกายนั่นก็คือ ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้นำชุมชนหรือปราชญ์เป็นตัวแปรสำคัญนั้นการกำหนดข้อตกลงในการสวมใส่เสื้อผ้าในขบวนแห่ ซึ่งรูปแบบในการสวมใส่นั้นก็แตกต่างกันออกไปในแต่ละปี ซึ่งการแต่งกายนั้นจะมีการออกแบบให้เข้ากับสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและเศรษฐกิจในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม ชาวอีสานยังมีความแตกต่างทางด้าน วัฒนธรรมความเชื่ออยู่ เช่นกัน ผ่านการละเล่น ผ่านการเล่านิทาน คติคำกลอน ฃญา ซึ่งทำให้เห็น วัฒนธรรมชุมชนที่แตกต่างชัดเจนขึ้น ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่ สังคมรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิตประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น

วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด ร้อยเอ็ดขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ (พวงผกา คุโรวาท, 2535 : 541) วิวัฒนาการของมนุษย์ซึ่งรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกันให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมสภาพดินฟ้าอากาศภาวะทางเศรษฐกิจ การเมืองและเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนื่องจากการพัฒนาทำให้ประเทศเจริญขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ประเทศต่างๆ สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ๆจากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้น มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆเข้ามารู้จักดัดแปลงให้ เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของตนเองจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะได้ อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากผู้นำประเทศที่เป็นแบบอย่างของการแต่งกายหรือคนชั้นสูง ทำให้เกิดออกแบบ ดัดแปลง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของ ประเทศนั้น โดยอาจจะเป็นการนำลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของแต่ละยุคแต่ละสมัยมา ปรับปรุง ดัดแปลงผสมผสานกับสิ่งใหม่ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและค่านิยมตามสมัย จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในเรื่องผ้าไหมลายสาเกต และยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นประจำจังหวัด คือ ประเพณีบุญผะเหวด และอีกประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญนั่นก็คือ งานสมมน้ำคิน เพ็งเส็งประทีป ซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัดและได้มีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่ตระการตาโดยผู้ร่วมขบวนนั้นมีการสวมใส่และแต่งกายด้วยผ้าไหมลายสาเกตอันเป็นลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีการนำของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีการสนับสนุนและวางนโยบายให้มีการให้คนในจังหวัดร่วมกันแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกต โดยการณรงค์โดยที่ในทุกๆหน่วยงานในวันศุกร์นั้นมีการสวมใส่ผ้าไทย ทำให้ผ้าสาเกตนั้นได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นเนื้อฝ้ายหรือเนื้อไหมคนก็นิยมนำไปตัดชุดลาลองไว้ใส่ทำงาน หรือแม้กระทั่งชุดใส่ไปงานสำคัญภายในจังหวัดก็นำผ้าลายสาเกตไปปรับประยุกต์ให้เข้ากับแต่ละโอกาส และความร่วมมือร่วมใจของคนในจังหวัดร้อยเอ็ดจึงทำให้ผ้าสาเกตเป็นที่รู้จักดีและได้มีการสวมใส่กันอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นผ้าอันเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่นนั้นสิ่งแรกที่ทุกคนจะนึกถึงนั้นก็คืองานเทศกาลไหมเป็นงานที่จังหวัดขอนแก่นได้จัดขึ้นทุกปีเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2522 จนถึงปัจจุบันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมออกร้านแสดงผลภัณฑ์และจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง (ผ้าไหม) และของที่ระลึกอื่นๆ นอกจากนี้ ณ ปัจจุบัน เทศกาลงานไหมนี้โด่งดังต้องจัดเป็นเทศกาลไหมนานาชาติโดยมีขบวนแห่อันวิจิตรตระการตา ไม่ว่าจะเป็นการประดับรถและขบวนด้วยผ้าอันเป็นผลิตผลที่ชาวขอนแก่นภูมิใจที่จะนำเสนอผ่านลวดลายบนผืนผ้า

นอกจากนี้ภายในขบวนนั้นผู้ร่วมขบวนนั้นต่างแต่งกายด้วยผ้าไหมมัดหมี่หลากหลายลวดลาย โดยอำเภอชนบทเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดมหาสารคามนั้นเป็นเมืองแห่งการศึกษามีสถานศึกษาหลายแห่งที่ให้ความสำคัญกับผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สร้อยดอกหมาก เป็นชื่อเรียกของผ้าไหมมัดหมี่อันเป็น “ลายผ้า” เอกลักษณ์ (ประจำ) จังหวัดมหาสารคาม โดยกลุ่มแม่บ้านที่สร้างงานศิลปะอันเป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นที่สุดก็คือกลุ่มแม่บ้านจากอำเภอภูดั่ง จังหวัดมหาสารคามจนกระทั่งปี 2544 ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม นางศิริเลิศ เมฆไพบูลย์ จึงได้จัดประกวดผ้าไหมในบุญเบิกฟ้า (งานกาชาด) ขึ้นและคัดเลือกให้ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดสืบมาจนปัจจุบันโดยงานบุญเบิกฟ้านั้นเป็นงานประจําจังหวัดมหาสารคามที่มีชื่อเสียงที่การจัดงานแบบดั้งเดิมและยังคงความสมบูรณ์ของพิธีกรรมซึ่งเป็นทราบกันดีอยู่แล้วว่างานบุญเบิกฟ้านั้นเป็นงานที่แสดงผลผลิตทางการเกษตร โดยผู้ร่วมขบวนนั้นเป็นนักศึกษาจากสถานศึกษาทั้งจังหวัดมหาสารคาม โดยผู้ร่วมขบวนนั้นสวมใส่ชุดผู้ดีอีสานที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก อันเป็นลายประจำจังหวัดมหาสารคาม มิเพียงแต่ผู้ร่วมขบวนพ่อเมื่อนั้นก็คือผู้ว่าราชการและแขกผู้มีเกียรติในงานนั้นต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก อันแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนภายในจังหวัด นอกจากนี้ขบวนนางรำทั้งขบวนนั้นก็ยังใส่ผ้าถุงลายสร้อยดอกหมากล้วนสวยงามและมากด้วยคุณค่าทางจิตใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงมีต่อกลุ่มทอผ้าไหมแพรวบ้านโพน จึงได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้อยู่ในโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน จนทำให้ผ้าไหมแพรวากลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวผู้ไทยที่ได้สืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจนได้รับการยกย่องให้เป็น ราชนิแห่งใหม่ มาจนถึงวันนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้มีการจัดงานมหกรรมวิถีตรแพรวาราชนิแห่งใหม่ มีการจัดแสดงแสง สี เสียงอย่างยิ่งใหญ่ เริ่มต้นด้วยการแสดงรำภูไทของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยมีการแต่งการอันเป็นเอกลักษณ์นั้นคือชุดภูไทกาฬสินธุ์โดยมีเอกลักษณ์นั้นคือเบี่ยงสไบแพรวาไม่ว่าจะมองไปทางไหนภายในงานล้วนแต่สวมใส่ชุดภูไทด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ไฮไลท์ของงานนั้นก็คือการโชว์บรรเลงโปงลาง 100 ลาง รวมทั้งจำหน่ายสินค้าโอท็อป ผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหาร และของดีที่หลากหลายจากทุกอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาเรื่องราวของชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่งนี้ในงานประเพณี พิธีกรรม สิ่งที่มีผู้วิจัยได้จากการศึกษานั้นเรื่องประวัติและเรื่องราวความเป็นมาของผ้าอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดโดยผ่านการร้อยเรื่องราวจากวิถีชีวิตของคนในแต่ละพื้นที่ผ่านงานประเพณีอันสำคัญ

นำไปสู่เอกลักษณ์การแต่งกายโดยใช้ผ้าปราถินอันเป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของวัฒนธรรมอันดีงามซึ่งบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบต่อมา

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้เกี่ยวกับประวัติชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์อันประกอบไปด้วย 4 จังหวัดนั้นก็คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทั้งสี่จังหวัดนั้นล้วนมีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่แบ่งชัดเจนที่สุดคือ เรื่องของภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม ส่วนใหญ่ยังคงมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่ถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาก่อให้เกิดประเพณีอันสำคัญในเทศกาลต่าง รวมไปถึงขบวนแห่อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในแต่ละประเพณี โดยเป็นประเพณีอันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นจนกลายมาเป็นประเพณีประจำจังหวัด ซึ่งได้เป็นการสืบทอดมาตั้งแต่โบราณในขบวนแห่ในแต่ละประเพณีนั้นผู้ร่วมขบวนต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่มีในแต่ละท้องถิ่นยังไม่มีแบบแผนที่กำหนดตายตัวแน่นอน ในแต่ละครัวเรือนนั้นต่างมีอาชีพเสริมจากการเกษตรกรรมนั่นก็คืออาชีพทอผ้า เมื่อถึงในงานบุญประเพณีที่สำคัญก็จะนำผ้าที่ตนทอนั้นออกมาใส่เปรียบเสมือนการโชว์ฝีมือการทอผ้าของตน ในขณะเดียวกันแล้วนั้นผู้กำหนดในการออกแบบเพื่อสวมใส่เครื่องแต่งกายนั้นก็คือ ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้นำชุมชนหรือปราชญ์เป็นตัวแปรสำคัญนั้นการกำหนดข้อตกลงในการสวมใส่เสื้อผ้าในขบวนแห่ซึ่งรูปแบบในการสวมใส่นั้นก็แตกต่างกันออกไปในแต่ละปี ซึ่งการแต่งกายนั้นจะมีการออกแบบให้เข้ากับสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและเศรษฐกิจในแต่ละปีเพื่อการสร้างอัตลักษณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดสืบไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์โดยในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงและยังได้นำเสนอของดีของแต่ละจังหวัดผ่านเอกลักษณ์ของลายผ้าประจำจังหวัด ซึ่งมีการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง มีเพียงเท่านั้นทุกบุญประเพณียังได้รับความร่วมจากคนทั้งจังหวัด พ่อค้า ประชาชน พระสงฆ์ ในทุก

ขบวนเหล่านั้นเกิดจากทุกความร่วมมือของทุกภาคส่วนก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชนและคนกายเอยท้องถิ่นนั้นๆ มิเพียงเท่านั้นสิ่งที่อยู่ภายใต้การจัดงานประเพณีประจำจังหวัดในแต่ละประเพณีนั้นล้วนแสดงออกถึงความเข้มแข็งของประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละจังหวัด กล่าวคือล้วนแต่เป็นประเพณีที่มีการทำกันมาตั้งแต่โบราณจากรุ่นสู่รุ่นสั่งสมสืบต่อกันมาก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมและประเพณี ปัจจุบันนี้ในแต่ละจังหวัดได้มีการรณรงค์การใส่ผ้าอันเป็นลายเอกลักษณ์ในของแต่ละจังหวัดโดยมีการส่งเสริมทั้งจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และส่วนราชการในทุกภาคส่วน มิเพียงเท่านั้นวิทยาลัยนาฏศิลป์และสถานศึกษาต่างๆก็มีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการขบวนแห่ในแต่ละท้องถิ่น เพราะทางวิทยาลัยนาฏศิลป์และสถานศึกษาได้มีการคิดประดิษฐ์ ชุดการแสดง โดยการลงพื้นที่ของท้องถิ่นนั้นเพื่อคามชัดเจนของข้อมูลเพื่อทำไปสู่การประดิษฐ์ชุดการแสดง เมื่อการแสดงเหล่านี้ได้ถูกเผยแพร่ในโลกโซเชี่ยลนำไปสู่การเผยแพร่และการส่งเสริมวัฒนธรรมประจำพื้นถิ่นและการแต่งกายที่เอกลักษณ์และมีการพัฒนานำไปสู่รูปแบบที่พัฒนาต่อไปเรื่องบนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันดีงาม นำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวและนำพาเศรษฐกิจให้มีเม็ดเงินมาหมุนเวียนภายในจังหวัด และยังเป็นการส่งเสริมการทอผ้าอันเป็นลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นไปสู่อุตสาหกรรมสิ่งทอนำไปสู่เศรษฐกิจที่ยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กীরดี บุญเจือ. (2522). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว. สารานุกรมปรัชญา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กรมศิลปากร. (2514). การออกแบบเครื่องแต่งกายตามประเพณีตามสมัยประวัติศาสตร์และโบราณคดี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชิตฐิตา นาคเกษม. (2550). ไทยศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พวงผกา คุโรวาท. (2535). คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาส์น.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2547). หอแสดงผ้าไทยพื้นบ้านเฉลิมพระเกียรติ : สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นัทรบ มลาลี. (2546). เบิงอีสาน. ภาพสีน้ำ : ประสานการพิมพ์, 2546.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2542). ผ้าไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- นฤมล ปราชญ์โยธิน. (2525). ประวัติเครื่องแต่งกาย. เข้าถึงจาก <http://www.baanjomjut.com>. (25 กรกฎาคม 2559).
- สำลี รักษุทธิ์. (2544). ฮีตสิบสองคองสิบสี่ประเพณีของดีอีสาน. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : แอปป้าพรินท์ ตั้ง.